

BIJ DE BUREN

Het was een miniaturstaat à la Andorra, Liechtenstein of Monaco: Neutraal Moresnet. Het vergeten landje - nu Belgisch - is inspiratiebron voor een VIA2018-theaterstuk van de Queeste.

„Als je ver van een grens woont lijkt die heel duidelijk, maar als je erlangs zit of erop, zoals wij, is het een heel ander verhaal”

Lot Vekemans, theatermaker de Queeste

Schijnwerper op mysterie Moresnet

door **Vikkie Bartholomeus**

„Sire, er bestaan geen Belgen, enkel Vlamingen en Walen”, schreef de Waalse socialist Jules Destrée in 1912 aan zijn koning. Maar hij vergat een derde categorie ‘landgenoten’: de inwoners van de Oostkantons, het Duitstalige grensgebied. Sterker, hij vergat eigenlijk een compleet land te vernoemen. Neutraal Moresnet. Het is nauwelijks bekend, dit miniaturstaatje dat in 1816 ontstond. Een verloren geschiedenis. Na de val van Napoleon moesten de grenzen tussen Pruisen en het Koninkrijk der Nederlanden (België bestond toen nog niet) opnieuw vastgesteld worden. Maar bij Moresnet kon de grenslijn niet doorgetrokken worden: beide mogendheden wilden hier zeggenschap omdat er een rijke zinkmijn lag, de Vieille Montagne. Moresnet kreeg daarom een *status aparte*; om het ruim drie vierkante kilometer grote gebied werden grenspalen gezet. Er kwam een eigen vlag, postzegel en volkslied. Moresnet werd zelfs het hart van een universele droom: een vrijstaat voor wereldtaal Esperanto. Moresnet werd omgedoopt in Amikejo, ‘plaats van grote vriendschap’. Voor de theatermakers van de Queeste uit Hasselt vormt Moresnet nu de basis voor een nieuwe voorstelling. Een vergeten land, een utopie, grenzen die verschijnen en verdwijnen. Het past perfect in de grensoverschrijdende gedachte van culturele hoofdstad 2018. Bovendien is het verdwenen land niet alleen een fascinerend en mysterieus gegeven, volgens de theatermakers was het ook een uniek gebied om in te leven. „Eldorado voor opportunisten en charlatans, thuisland van utopieën, biotoop van het uiterst zeldzame gele zinkviooltje.” Het was een walhalla met hoge lonen en lage belastingen. Er werden enorme hoeveelheden drank gestookt, gezopen en over de grens ge-



De gemeente Moresnet werd door de nieuwe grenzen in 1816 opgedeeld. Dit deel van het dorp viel net buiten het neutrale staatje.


foto Rick Alberigs

smokkeld. De 256 oorspronkelijke bewoners zagen het bevolkingsaantal vertienvoudigen met cowboys, goud- en gelukszoekers. Het theaterstuk over Moresnet maakt deel uit van de serie *Grenspatrouille*. Artistiek leider Christophe Aussems: „Er is veel aandacht voor de buitengrenzen van Europa, terwijl wij gefascineerd zijn door de binnengrenzen.” Het stuk heeft twee verhaallijnen. Tegen de historische context probeert een koppel in de 21ste eeuw een relatiecrisis op te lossen tijdens een romantisch weekend in een

piepklein grensdorpje. Verder is er het relaas van Mathias, gebaseerd op een waargebeurd verhaal van een soldaat die ter dood werd veroordeeld vanwege collaboratie in de Tweede Wereldoorlog. Maar omdat hij uit een complex grensgebied kwam, kreeg hij in de jaren zestig alsnog gratie. Het geeft aan hoe grensbewoners in een identiteitscrisis kunnen raken, hoe schuldgevoel en loyaliteit kunnen hoog opspe- len. Hoe liep het af met Neutraal Moresnet? Vrij tragisch. Met het uitgeput raken van de zinkmijn in 1885 ver-

dwijnt eigenlijk het bestaansrecht van het staatje. De rijkdom verdampst, er ontstaat getouwtrek tussen Pruisen en België over het eigendom. Pas na de Eerste Wereldoorlog is het definitief voorbij. Het Verdrag van Versailles betekent het einde, artikel 32 luidt: „Duitsland erkent de volkomen soevereiniteit van België over het gehele betwistte gebied van Moresnet.” Een aanplakbiljet uit die dagen maakt de inwoners duidelijk dat ze blij moeten zijn met de vrede. *Neutral Moresnet ist von der landkarte verschwunden! Belgien soll unsere vaterland sein!*

Flaggen heraus! Wat rest van het vrijstaatje zijn de vele grenspalen die herinneren aan de utopie die ongeveer een eeuw standhield. Christophe Aussems heeft bij bureau VIA2018 inmiddels een oproep gedaan om ‘Amikejo’ als culturele hoofdstad uit te roepen. „Het zou goed zijn als we utopisch durven denken.”

‘Moresnet’ gaat woensdag 7 december in première in Théâtre de la Place in Luik. Op 13, 14 en 15 december is het stuk te zien in Theater aan het Vrijthof.  Meer informatie: www.dequeeste.be